

ФОРМУВАННЯ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ З ПРЕДМЕТУ "ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ" НА РІЗНИХ ЕТАПАХ НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Розглянуто проблему управління навчально-виховним процесом з фізичного виховання студентської молоді. Сформована стратегія забезпечення зворотного зв'язку від студентів до викладача шляхом розробки науково обґрунтованої оцінки ефективності педагогічних дій, інструменти якої дозволяють виявити особливості як творчої, так і фізичної підготовленості майбутніх фахівців.

Ключові слова: студент; фізичне виховання; оцінка; управління; творчі здібності, фізична підготовленість.

Постанова проблеми. В сучасних умовах безперервного удосконалення усіх компонентів системи вищої освіти, що визначається динамічністю потреб суспільства та технологічним прогресом у галузях виробництва і гуманітарній сфері діяльності людини, найбільшу користь мають педагогічні дії комплексного характеру, що забезпечують всебічний і гармонійний розвиток особистості майбутнього фахівця.

Єдиною дисципліною в умовах вищого навчального закладу (ВНЗ), яка дозволяє одночасно вирішувати не тільки освітні та виховні, а й оздоровчі завдання, є фізичне виховання, а управління відповідним навчально-виховним процесом здійснюється, в першу чергу, на основі державної програми та керівних документів [4, 7].

Однак аналіз спеціальної літератури [3, 5, 8, 9, 10] не виявив чітких рекомендації щодо планування, моделювання, корекції педагогічних дій в залежності від їх ефективності. Причому дана ситуація спостерігається на фоні відсутності оперативних механізмів зворотного зв'язку від студента до викладача, що ставить під сумнів не тільки доцільність деяких ознак елементів управління, а й безпеку для здоров'я засобів та методів навчально-виховних впливів.

Крім того, впровадження інструментарію контролю та оцінки, за допомогою якого отримується інформація про стан об'єкту впливу, без дотримання основних умов науково обґрунтованої методології, може призвести до формування неадекватних висновків щодо корекції методичного інструментарію і становитиме загрозу як для фізичного, так і психічного та соціального благополуччя індивіда [1, 2, 6].

В першу чергу такими умовами є врахування вікових і статевих особливостей контингенту та особливостей матеріально-технічного забезпечення педагогічного процесу, а також наявність підґрунтя для одночасної реалізації освітніх, виховних і оздоровчих завдань, що забезпечує актуальність обраної проблеми та спонукає до її авторського вирішення.

Дослідження проводилося відповідно до тематичного плану науково-дослідних робіт кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту Державного вищого навчального закладу "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди".

Мета дослідження: розробити критерії оцінки ефективності процесу формування навичок фізичного самовдосконалення та розвитку фізичних здібностей студентів, які навчаються в умовах основної медичної групи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для прикладу досягнення мети дослідження пропонується інваріативна частина на перших двох курсах навчання студентів в умовах тижневого розподілу обов'язкових занять на дві взаємопов'язані частини: основне заняття у першій половині дня та заняття у другій половині у зручний час та день (крім дня, коли відбувається основне заняття) на вибір – у ігровому, гімнастичному залі, басейні або стадіоні. Такий підхід передбачає з одного боку розвантаження матеріально-технічної бази ВНЗ, а з іншого – відповідає принципу гуманізму та забезпечує можливість реалізації власних потреб та інтересів студентської молоді.

Формування знаннєвого фундаменту та навичок фізичного самовдосконалення у відповідності з вирішенням освітніх завдань, що також передбачає й підвищення мотивації до занять фізичними вправами, є однією з найактуальніших проблем системи фізичного виховання [1, 8, 10]. З одного боку, незначні обсяги навчального навантаження виключають можливість повноцінного вирішення вказаного завдання, а з іншого – є необхідність *дотримання принципу свідомості та активності*.

Отже, найбільш доцільним шляхом формування педагогічних умов вирішення даної проблеми є впровадження до системи педагогічного впливу на 1-му семестрі обов'язкових письмових робіт, які виконуються самостійно за конкретними темами та напрямками. До переліку тем рефератів для студентів 1-го курсу у першу чергу необхідно включити наступні*:

1. Фізична культура – основа здорового способу життя;
2. Мета, завдання та основні принципи фізичного виховання;
3. Засоби фізичного виховання та їх класифікація;
4. Вплив розвитку фізичних здібностей та стану фізичної працездатності на спроможність реалізації власного творчого потенціалу;

5. Методичні основи розвитку загальних фізичних здібностей;
6. Сила та вплив рівню її розвитку на стан здоров'я людини;*
7. Швидкість та вплив рівню її розвитку на стан здоров'я людини;
8. Витривалість та вплив рівню її розвитку на стан здоров'я людини;
9. Гнучкість та вплив рівню її розвитку на стан здоров'я людини;
10. Спритність та вплив рівню її розвитку на стан здоров'я людини;
11. Зміст професійно-прикладної фізичної підготовки студентів педагогічних спеціальностей та вплив рівню розвитку відповідних психофізіологічних здібностей на формування особистості;
12. Технологія побудови навчально-тренувального та самостійного заняття фізичними вправами;
13. Тестування фізичних здібностей і функціональних можливостей в процесі самоконтролю.

*Примітка: 1-а, 11–13-і теми є обов'язковими і ще один реферат пишеться на вибір у відповідності з власними потребами – їх кількість становить 5 шт.

Контроль та корекція письмових робіт здійснюється у позаурочний час викладачем (табл. 1).

Таблиця 1

Оцінка прояву знань студентів щодо методичних основ фізичної підготовки

К-сть балів за 100-бальною шкалою	Рівень підготовленості	Критерії оцінювання
35–49	Дуже низький	Невідповідність нормам обсягу сторінок, кількості літературних джерел, друкування з принтеру
50–59	Низький	Відсутність взаємозв'язку з планами (невідповідність завданням), відсутність послідовності (змісту або виконання фізичних вправ), помилки у термінології, недостатня к-сть літературних джерел
60–69	Нижче середнього	Відповідність завданням, відсутність послідовності (змісту або виконання фізичних вправ), помилки у термінології, недостатня к-сть літературних джерел
70–79	Середній	Відповідність завданням, відсутність послідовності (змісту або виконання фізичних вправ), помилки у термінології, достатня к-сть літературних джерел
80–89	Вище середнього	Відповідність завданням, наявність послідовності змісту або виконання фізичних вправ, помилки у термінології, достатня к-сть літературних джерел
90–100	Високий	Відповідність завданням, наявність послідовності змісту або виконання фізичних вправ, відсутність помилок у термінології, достатня к-сть літературних джерел

Таблиця 2

Приклад плану-конспекту комплексу загально-підготовчих вправ

Засіб ФП	Методичні поради	Час реалізації
Біг: 2 кроки правим боком; 2 кроки – лівим боком.	Пересуватися на носках, дистанція не менше двох метрів.	0,5 хв
В.п. ноги на ширині плечей, руки на поясі. 1-2 колові рухи головою вліво; 3-4 – вправо.	На рахунок 1-2 здійснюємо вдих, 3-4 – видих	0,5 хв

Кожний реферат повинен бути написаний на п'яти сторінках, включаючи титульний, "від руки", для виключення можливості механічного копіювання з Інтернету чи інших джерел, а список літературних джерел дорівнює 10 або більше. Після виконання завдання у письмовій формі, за необхідністю здійснюється корекція та студент повинен на оцінку реалізувати власно розроблений план. Причому, якщо студент отримав оцінку менш ніж "60" балів, то необхідно доопрацювання, однак в той же час, юнаки та дівчати, конспект в яких оцінений задовільно, за бажанням мають можливість покращити результат впродовж ще однієї спроби.

Формування вмінь фізичного самовдосконалення відбувається й в процесі самостійного впровадження свого плану-конспекту для своїх однокласників. У разі наявності кількох бажаючих реалізувати поставлене завдання на одному занятті, група студентів може бути розділена на кілька підгруп, а ефективність вирішення поставленого завдання оцінюється за загальноприйнятими (вищевказаними) критеріями (табл. 3).

Оцінка прояву умінь та навичок проведення окремих частин заняття студентами

К-сть балів за 100-бальною шкалою	Рівень підготовленості	Критерії оцінювання
35–49	Дуже низький	Не послідовне застосування вправ, не може висловити завдання, не в змозі правильно показати вправу
50–59	Низький	Не може висловити завдання, показує вправу, але з помилками
60–69	Нижче середн.	Не може висловити завдання, показує вправу без помилок
70–79	Середній	Висловлює завдання з помилками, показує вправу без помилок
80–89	Вище середн.	Правильно, але не впевнено висловлює та показує завдання
90–100	Високий	Правильно та впевнено висловлює та показує завдання

Крім того, кожен студент на четвертому семестрі повинен скласти план-конспект комплексу фізичних вправ професійно-прикладної спрямованості, який також оцінюється за допомогою вищезгаданих критеріїв (табл. 2). Таким чином, засоби фізичного виховання сприяють не тільки розвитку фізичних здібностей та переходу функціонального стану на більш високий рівень, а й передбачають реалізацію освітньо-виховних завдань, що забезпечує всебічний та гармонійний розвиток особистості та сприяє формуванню підґрунтя для соціального та психічного благополуччя індивіда.

Враховуючи вплив морфо функціональних особливостей студентів на можливість прояву фізичних здібностей пропонується два взаємопов'язані підходи до оцінки фізичної підготовленості студентів (табл. 4–5).

Таблиця 4

*Оцінка фізичної підготовленості студентів жіночої статі

№	Показник	Оцінка				
		5	4	3	2	1
<i>1 курс</i>						
1	Стрибок у довж. з місця, см	< 188,5	180,0-188,5	160,5-179,5	151,5-160,0	151,5>
2	Стрибок у гору з місця, см	< 38,5	35,5-38,5	28,0-35,0	24,5-27,5	24,5 >
3	Нахил тулуба стоячи, см	< 20,0	18,0-20,0	12,5-17,5	10,0-12,0	10,0 >
4	Згинання та розгинання рук в упорі лежачи, разів	< 18	16-18	9-15	6-8	6 >
5	Підйоми тулуба за 1 хв, разів	< 46	43-46	35-42	31-34	31 >
6	Біг 60 м, с	< 9,6	9,6-9,9	10,0-10,7	10,8-11,1	11,1 >
7	Біг 100 м, с	> 16,0	16,0-16,6	16,7-18,2	18,3-19,0	19,0 <
8	Біг 300 м, с	> 59,6	59,6-65,5	65,6-77,7	77,8-83,7	83,7 <
9	Біг 4 х 9 м, с	> 10,1	10,1-10,4	10,5-11,2	11,3-11,6	11,6 <
10	Біг 1000 м, хв., с	> 4,30	4,30-4,49	4,50-5,30	5,31-5,50	5,50 <
<i>2-й курс</i>						
1	Стрибок у довж. з місця, см	< 189,0	181,0-189,0	163,5-180,5	155,0-163,0	155,0>
2	Стрибок у гору з місця, см	< 40,5	37,0-40,5	28,5-36,5	24,5-28,0	24,5 >
3	Нахил тулуба стоячи, см	< 21,5	19,5-21,5	14,0-19,0	11,5-13,5	11,5 >
4	Згинання та розгинання рук в упорі лежачи, разів	< 20	18-20	11-17	8-10	8 >
5	Підйоми тулуба за 1 хв, разів	< 48	45-48	37-44	33-36	33 >
6	Біг 60 м, с	< 9,4	9,4-9,7	9,8-10,5	10,6-10,9	10,9 >
7	Біг 100 м, с	> 15,6	15,6-16,2	16,3-17,6	17,7-18,3	18,3 <
8	Біг 300 м, с	> 57,9	57,9-64,4	64,5-77,6	77,7-84,2	84,2 <
9	Біг 4 х 9 м, с	> 10,0	10,0-10,2	10,3-10,9	11,0-11,2	11,2 <
13	Біг 1000 м, хв., с	> 4,10	4,10-4,39	4,40-5,40	5,41-6,10	6,10 <

* **Примітка:** оцінка розроблена на основі результатів багаторічних досліджень [1]

У першому випадку оцінка здійснюється на основі відповідних таблиць, які розроблені у межах $\bar{X} \pm 2\sigma$, а у другому (за умов відвідуваності більш ніж 50%) – за результатами динаміки стану фізичної підготовленості (табл. 6).

Другий підхід до формування оцінки фізичної підготовленості передбачає урахування відвідуваності, наполегливості та активності студентів і у разі визначення незадовільного рівню розвитку фізичних здібностей у студента, можливе застосуванні додаткового критерію (табл. 6). Однак в такому випадку студенту буде необхідно виконати ще одне додаткове завдання для визначення динаміки.

Таблиця 5

Оцінка фізичної підготовленості студентів чоловічої статі

№	Показник	Оцінка				
		5	4	3	2	1
<i>1 курс</i>						
1	Стрибок у довж. з місця, см	< 244,0	234,5-244,0	214,5-234,0	204,5-214,0	204,5>
2	Стрибок у гору з місця, см	< 51,0	48,0-51,0	40,5-47,5	37,0-40,0	37,0 >
3	Нахил тулуба стоячи, см	< 17,5	15,0-17,5	8,5-14,5	5,5-8,0	5,5 >
4	Підйоми тулуба за 1 хв, разів	< 48	46-48	39-45	36-38	36 >
5	Підтягування, разів	< 13	12-13	7-11	5-6	5 >
6	Біг 60 м, с	< 8,0	8,0-8,2	8,3-8,9	9,0-9,2	9,2 >
7	Біг 100 м, с	> 13,6	13,6-13,9	14,0-14,8	14,9-15,2	15,2 <
8	Біг 300 м, с	> 48,7	48,7-51,4	51,5-56,9	57,0-59,7	59,7 <
9	Біг 4 x 9 м, с	> 9,4	9,4-9,5	9,6-10,0	10,1-10,2	10,2 <
10	Біг 1000 м, хв., с	> 3,30	3,30-3,49	3,50-4,30	4,31-4,50	4,50 <
<i>2 курс</i>						
1	Стрибок у довж. з місця, см	< 247,5	239,0-247,5	220,5-238,5	211,5-220,0	211,5>
2	Стрибок у гору з місця, см	< 54,5	51,0-54,5	41,5-50,5	37,5-41,0	37,5 >
3	Нахил тулуба стоячи, см	< 19,5	17,0-19,5	10,5-16,5	7,5-10,0	7,5 >
4	Підйоми тулуба за 1 хв, разів	< 50	48-50	42-47	39-41	39 >
5	Підтягування, разів	< 17	15-17	9-14	6-8	6 >
6	Біг 60 м, с	< 7,9	7,9-8,0	8,1-8,5	8,6-8,7	8,7 >
7	Біг 100 м, с	> 13,0	13,0-13,3	13,4-14,2	14,3-14,6	14,6 <
8	Біг 300 м, с	> 47,8	47,8-50,2	50,3-54,3	54,4-56,8	56,8 <
9	Біг 4 x 9 м, с	> 9,0	9,0-9,2	9,3-9,8	9,9-10,1	10,1 <
10	Біг 1000 м, хв., с	> 3,20	3,20-3,39	3,40-4,20	4,21-4,40	4,40 <

Необхідно відзначити, що перехід до умов модульно-рейтингової системи передбачає впровадження 100-бальної оцінки. У такому випадку розроблена оцінка (табл. 7), яку можна застосувати в процесі розвитку фізичних здібностей за відсутності можливості відвідувати басейн або для тих, хто не вміє плавати.

Таблиця 6

Критерії нарахування додаткових балів

Приріст результату	Стабілізація результату	Негативна динаміка
плюс 2 бали	плюс 1 бал	Бали не нараховуються

**Модель оцінки фізичної підготовленості студентської молоді
за умов модульно-рейтингової системи**

№	Фізична здібність та вид випробувань	Рівень підготовленості, бали				
		Високий	Вище середнього	Середній	Низький	Дуже низький
1	Витривалість	6 (5*)	5 (4)	4 (3)	3 (2)	0
2	Сила та форми її прояву	6 (5)	5 (4)	4 (3)	3 (2)	0
3	Швидкість	6 (5)	5 (4)	4 (3)	3 (2)	0
4	Спритність	6 (5)	5 (4)	4 (3)	3 (2)	0
5	Гнучкість	6 (5)	5 (4)	4 (3)	3 (2)	0
6	Прикладні навички: плавання без зупинки 150 м 100 м 75 м 50 м					
		(5)				
			(5)			
				(5)		(5)
7	Сума	30 (30*)	25 (25*)	20 (20*)	15 (15*)	0

*Оцінка за умов наявності басейну та відповідних навичок у студентів

Наприклад: 34 (1 заняття відводиться на залік та індивідуальну роботу) заняття у семестрі по 2 бали за кожне = максимум 68 балів;

+ 5 або 6 тестів (в залежності від наявності навичок плавання) = максимум 30 балів; = 98 балів. У разі незадовільної оцінки студент може здійснити додаткову спробу реалізації або тієї самої вправи, або подібної.

Наприклад стрибок у довжину або вгору; біг 60 або 100 м; біг 1000 або 300 м (останній не замінює необхідність реалізації 1000-метрової дистанції, а відповідний результат може бути зарахований як додатковий).

Висновки. 1. Розвиток самостійної та всебічно розвиненої особистості засобами фізичного виховання в умовах вищого навчального закладу є багатограним та тривалим за часом процесом, управління яким передбачає наявність комплексу структурних науково обґрунтованих і експериментально перевірених елементів. Однак необхідність безперервної корекції педагогічних дій, що викликається динамічністю формування знань, вмінь і навичок, а також функціональними зрушеннями у різних системних з'єднаннях та органах людини, вимагає наявності відповідних інструментів, якими є контроль та оцінка. Саме вказані елементи управління забезпечують зворотній зв'язок від об'єкту, на який здійснюється педагогічний вплив, до викладача;

2. Запропонована технологія оцінки успішності студентів основної медичної групи з предмету "фізичне виховання" передбачає отримання інформації про особливості збільшення знань щодо користі систематичних занять фізичними вправами, а також формування вмінь і навичок самостійного моделювання занять і практичного застосування засобів фізичної культури. Для вирішення даного завдання передбачена поступова та безперервна робота як в умовах самовдосконалення, так і під контролем викладача;

3. Розроблені диференційовані оціночні таблиці враховують вікові та статеві особливості студентського контингенту і дозволяють отримати оперативну інформацію про стан фізичної підготовленості юнаків та дівчат, що навчаються на 1-му та 2-му курсах вищого навчального закладу. Крім того, передбачений механізм нарахування балів в залежності від динаміки результатів дослідження розвитку фізичних здібностей студентів та запропонований інструмент перерахунку отриманих даних у відповідності з особливостями модульно-рейтингової системи.

В цілому запропонований підхід спрямований не тільки на забезпечення зворотного зв'язку від студентів до викладача в процесі вирішення освітніх і оздоровчих завдань, а й дозволяє здійснювати диференціацію студентського контингенту за рівнем підготовленості, що з одного боку знижує вірогідність перенапруження різних функцій організму майбутніх фахівців, а з іншого – закладає підґрунтя для підвищення мотивації до основних і самостійних занять, сприяє задоволенню потреб молодих людей і реалізації їх власного творчого потенціалу.

У перспективі *планується* розробити зміст модулів у відповідності з принципом всебічного та гармонійного фізичного розвитку, а відповідна технологія побудови змісту буде ґрунтуватися не на спрямованості засобів, а на особливостях впровадження різних методів організації занять.

Використані джерела

1. Волков В. Л. Развитие физических способностей студентов в системе физической подготовки : монография / В. Л. Волков. – К. : Освіта України, 2011. – 420 с.
2. Горбуля В. О. Стан здоров'я, фізичної підготовленості та мотивації до занять фізичним вихованням студентів ЗНУ / В. О. Горбуля, В. Б. Горбуля // Педагогіка, психологія та медико-педагогічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. / за ред. С. С. Єрмакова. – Х. : ХДАДМ (ХХІІ), 2005 – №24. – С. 47-51.
3. Концепція загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012-2016 роки [Електронний ресурс] / міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/index.php/ua/diyalnist/osvita/fizichne-vikhovannya/6497>.
4. Носко М. О. Теоретичні та методичні основи формування рухової функції у молоді під час занять фізичною культурою та спортом : автореф. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец. 13.00.09 "Теорія навчання" / М. О. Носко. – Київ, 2003. – С. 53.
5. Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах // Наказ МОН України від 11.01.2006 №4.: Київ, 2006. – 24 с.
6. Сурова С. О. Контроль та оцінка фізичної підготовленості до професійної діяльності студентів швейного фаху : навчально-методичний посібник [для студентів вищих навчальних закладів] / С. О. Сурова. – К.: Освіта України, 2008. – 64 с.
7. Тимошенко О. В. Оптимізація професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури : монографія / О. В. Тимошенко. – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2008. – 421 с.
8. Физическая культура студента : [учебник для студентов высш. учебн. заведений] / под ред. В. И. Ильинича. – М. : Гардарики, 2003. – 447 с.
9. Фізичне виховання : [Навчальна програма для вищих навчальних закладів України I-II, III-IV рівнів акредитації]. – К. : Міністерство освіти і науки України, 2003. – 44 с. – (Затверджена наказом Міністерства освіти і науки України 14. 11. 2003.).
10. Холодов Ж. К. Теория и методика физического воспитания и спорта : [учебное пособие для студентов высш. учеб. заведений] / Ж. К. Холодов, В. С. Кузнецов. – М. : Издательский центр "Академия", 2000. – 480 с.

Volkov V.

THE FORMATION OF A COMPLEX EVALUATION OF THE STUDENTS ON THE SUBJECT "PHYSICAL EDUCATION" AT DIFFERENT STAGES OF TRAINING IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION

It is revealed that the development of an independent and fully developed personality means of physical education in the conditions of higher educational institutions is a complex and lengthy process, which requires complex structural scientifically proven and experimentally proven elements. However, the need for continuous correction of pedagogical action, which is invoked by the dynamic formation of knowledge, skills, and functional changes in various system connections and organs require the proper tools, which are monitoring and evaluation. These controls provide feedback from the object, which is the pedagogical influence, to the teacher.

The technology of assessing the success of students of basic medical group on the subject "physical education", which includes obtaining information about the features of increasing knowledge regarding the benefits of systematic physical exercises, as well as the formation of skills of self-modeling practice and practical application of physical culture. For this task, provided for a gradual and continuous work in the conditions of self-improvement, and under the control of the teacher.

Developed differentiated evaluation tables, which take into account the age and sex characteristics of the student population, as well as allow you to get information on the physical preparation of young men and women who learn on the first and second courses of higher educational institutions. In addition, a mechanism of points depending on the dynamics of research results in the development of physical abilities of students, and offers a tool for the recalculation of the received data in accordance with the characteristics of module-rating system.

Key words: student; physical education; assessment; management; creative abilities, physical preparedness

Стаття надійшла до редакції 18.09.2014 р.